

NIEUW

WEEKBLAD

Opinio

29 november - 6 december 2007

Wilde zwijnen, reeën,
przewalskipaarden

varkens

**WAT IS NATUUR
IN NEDERLAND**

korenwolven,
grutto's, hazelmuizen
heckrunderen, lynxen
en één dode mus.



Abonneer u nu op Opinio
een half jaar voor de halve prijs €25
sms uw naam en adres naar: 06-22135362 of mail uw naam en adres naar: abo@opinio.nu
Of bel tijdens kantooruren: 020-5691192, buiten kantooruren: 020-5353480. Of via: www.opinio.nu

door JELLE REUMER

De natuur is gruwelijk

JELLE REUMER (Hilversum, 1953) is bioloog en directeur van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Daarnaast is hij bijzonder hoogleraar vertebratenpaleontologie aan de Universiteit Utrecht. Van zijn hand verschenen onder meer *Plant je voort!* (2003) en *De ontplofte aap* (2005), beide bij uitgeverij Contact.

Eens in de zoveel tijd ontstaat in Nederland discussie over de vraag hoe we moeten omgaan met onze schaarse natuurgebieden. Moeten we de karkassen van de dode heckrunderen in de Oostvaardersplassen ruimen of juist niet? Mogen we de uit de hand gelopen populatie zwijnen op de Veluwe uitdunnen door middel van de drukjacht? Beschermen we de vos, of beschermen we de door hem belaagde korhoen en grutto? Jelle Reumer over de paradoxen van natuurbeheer in een overbevolkt land. 'We kunnen ons maar beter beperken tot het betere tuinierwerk. Laat die wolven en beren maar lekker in Finland, de Pyreneeën en de Karpaten zitten.'

ONGEVEER 15.000 JAAR geleden voltrok zich een onvoorziene en ernstige milieuramp. Als gevolg van het afsmelten van de noordelijke ijskap aan het einde van het Pleistoceen (de ijstijd) ontstond er een ijsvrije route langs de kust van noordoostelijk Siberië en zuidelijk Alaska. Deze smalle corridor werd benut door een invasieve diersoort, die zich vanuit Azië in oostelijke richting verplaatste en zo via de toen nog drooggevallen Beringstraat Amerika kon bereiken. Zoals meestal het geval is bij invasieve diersoorten, ging de verspreiding razend-snel. Al na duizend, maximaal tweeduizend jaar werd Vuurland bereikt en kon dit succesvolle zoogdier niet meer verder. De soort ontplofte snel in aantal; hier en daar was zelfs sprake van een plaag, want andere soorten werden verdronken of wellicht zelfs geheel vernietigd. U begrijpt natuurlijk allang over welke muskusrat ik het hier heb: *homo sapiens*, de moderne mens. Hij is nooit meer weggegaan en de oorspronkelijke Inuit en Indianen zijn na 1492 zelfs aangevuld met verse aanvoer uit Europa, Afrika en Azië, om het sprookje van de *melting pot* te helpen verwezenlijken.

En passant verdween 75 procent van de Noord-Amerikaanse grote zoogdierfauna: vier soorten olifanten, vier soorten grote katachtigen (waaronder twee sabeltandtijgers), een kameel en een lama, minstens twee paarden, plus de nodige pekari's, beren, luiaards en herkauwers. Een flinke slachting, kortom, die samenviel met grote wijzigingen in klimaat en vegetatiestructuur. Maar die ook samenviel met de komst van die vermaledijde *homo sapiens*.

Moet het klimaat daar de schuld van krijgen, dan wel de mens of wellicht een combinatie? Feit is dat ook in Australië een flinke deuk in de fauna werd geslagen na de komst van de mens, maar dat er in Europa, Azië en Afrika juist niet zulke rampen ontstonden in het kielzog van onze soort. Een ander feit is dat vooral in Noord-Amerika onder wetenschappers een grote aanhang bestaat voor de zogeheten *overkill*-theorie, die zegt dat de grote zoogdieren tot uitsterven toe werden bejaagd door de mens. Met de uitgeroeide trekduif* als voorbeeld en de prairie-bison als *narrow escape* lijkt die gedachte daar ter plekke

gerechtvaardigd. De gedachte dat een stel in berenvellen rondlopende proto-Indianen mogelijk een paar soorten mammoet en luiaard hebben uitgeroeid, vormt aanleiding tot een collectief gedragen schuldgevoel. Wellicht heeft dat te maken met de streng calvinistische aard van de gemiddelde bewoner van de VS, of met een sluimerend schuldcomplex als gevolg van het trekduif-debacle.

1. De trekduif *Ectopistes migratorius* kwam ooit in enorme aantallen voor in Noord-Amerika. In de negentiende eeuw vormde de duif een goedkope bron van vlees. Er werd echter zo intensief op gejaagd dat de laatste trekduif, Martha, op 1 september 1914 in Ohio stierf.

De neiging is groot om de schuld van alle extinctions op onze schouders te laden of minimaal te erkennen dat de mens een significante rol speelde bij de jammerlijke ondergang van al dat fraais.

MIJN INMIDDELS BEJAARDE collega Paul Martin, van de University of Arizona, geldt als de paus van de *overkill*-hypothese, met Josh Donlan van de Cornell University als zijn profeet. Mede van zijn hand verscheen in *Scientific American* van april 2007 een uitgebreid artikel onder de titel *Restoring America's Big, Wild Animals*. Het is de publieksversie van een doorwrocht artikel in *The American Naturalist*, onder de titel *Pleistocene Rewilding, an Optimistic Agenda for Twenty-First Century Conservation*, verschenen in november 2006.

Het idee is om de uitgestorven grote zoogdierfauna weer te laten terugkeren in de natuur van de Verenigde Staten. Paarden, olifanten en kamelen, leeuwen en jachtluipaarden bevolken in deze gedachten de prairies van de Midwest, zoals de Afrikaanse fauna het Krugerpark of de Serengeti. Met het gecontroleerd loslaten van przewalskipaarden en kamelen uit Mongolië, olifanten uit Afrika of Azië en leeuwen en jachtluipaarden uit de savannes van Kenia hoopt men de verdwenen biodiversiteit te herstellen en allerhande ecologische processen van het late Pleistoceen terug te brengen. En het schuldgevoel over het feit dat 'wij mensen' de zaak destijds hebben uitge-

roeid, wordt zo gecompenseerd doordat 'wij mensen' weer een poging doen die schade zoveel mogelijk te herstellen.

Bezwaren tegen deze woeste plannen worden door Donlan *et alii* eenvoudigweg terzijde geschoven. Wat dat betreft toont men zich vlijtige profeten van dit geloof, met de herstelde Pleistocene fauna als hemels visioen. Het is goed voor de ecologie, voor de evolutie die weer door kan gaan waar hij ooit werd afgebroken, voor de biodiversiteit, voor de economie en voor het toerisme. Wie kan daar nou tegen zijn?

Toch is het een krankzinnig plan. Het is riskant, de uitkomst is volstrekt ongewis en de onderbouwing is gebaseerd op een drijfzand van halve waarheden en vreemde vergelijkingen. Niet dat ik persoonlijk een hekel heb aan woeste plannen, integendeel zelfs, maar er moet wel enige realiteit in schuilen. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat Donlan en zijn collega's ook zelf wel een aantal bezwaren onder ogen zien. Om te beginnen is er discussie over de referentiedatum. Wil men de fauna van vóór 1492 terugbrengen en dus alleen de funeste gevolgen van de komst van de Europeanen terugdraaien, of is de ietwat willekeurige datum van 15.000 jaar geleden het ijkpunt? In dat laatste geval nemen we dus de hele zoogdierkundige erfzonde van *homo sapiens* op onze schouders. Kiest u maar. Donlan weet het wel: hij kiest voor het laatste.

Dan zijn er tussen de uitgestorven en de te herintroduceren beesten allerlei verschillen in lichaamsgrootte, genetische samenstelling, voedselpreferentie, gedrag en zo nog veel meer. Dat men desondanks toch verdwenen dieren wil vervangen door verwante vormen, wordt vervolgens beargumenteerd met allerhande voorbeelden van andere gevallen: de introductie van de condor in Colorado en van de Bolton-landschildpad in Arizona. Zelfs de bizarre ervaringen van *lieutenant* Beale van het *Camel Military Corps* uit 1857² vormen een argument voor de introductie van Mongoolse kamelen uit de Gobi-woestijn, om de uitgestorven kameelachtige *Camelops* te vervangen. Het moet niet gekker worden; nog even en dankzij Hannibal beleven we de herintroductie van olifanten in Noord-Italië! En ten slotte komen in Donlan's argumentatie ook onze wereldberoemde Oostvaardersplassen op de proppen.

2. Het Amerikaanse leger ondervond tijdens de oorlog met Mexico (1846-1848) moeilijkheden bij het transporteren van goederen door het droge westen en zuiden van het land. Daarom werd in 1855 besloten om kamelen te importeren, om die als packdieren in te zetten in gebieden die moeilijk begaanbaar waren voor paarden en muilezels. Hoewel de kamelen aanvankelijk zeer geschikt bleken, mislukte het experiment uiteindelijk, mede omdat zij zich te agressief gedroegen jegens de paarden en muilezels.

Ik wil nog twee aspecten noemen: het risico van meegebrachte parasieten en het risico van ontploffing. Het *Ersatztier* kan dienen als transportmiddel voor allerlei kwalijke. Aziatische olifanten zijn de gastheer van Aziatische parasieten en ziektekiemen, Afrikaanse leeuwen hebben hun Afrikaanse meelifers, enzovoort. Dat betekent dus dat – om elk risico uit te sluiten – elke te herintroduceren olifant eerst door een ontsmettingsbadje moet waden als ware de varkenspest uitbroken, daarna moet worden afgedoucht tegen de vlooiën en ten slotte rectaal moet worden voorzien van een klysmen van zijn wormen af te geraken. Ik vermoed dat dat allemaal niet de bedoeling is, en dat zou dus aanleiding moeten zijn om nog eens goed op ons hoofd te krabben.

Een groter risico is dat van de ontploffing, omdat dat intussen ettelijke malen heeft plaatsgevonden. Ontploffing wil hier zeggen dat een diersoort exponentieel in aantal toeneemt en na verloop van tijd in onhandelbare aantallen voorkomt. Denk aan muskusratten in de Krimpenwaard, konijnen in Australië, damherten in de waterleidingduinen, olifanten in Afrikaanse wildparken en wellicht zelfs de veelbesproken zwijnen van de Veluwe.

Het probleem is dat de natuur wordt verheerlijkt, terwijl de natuur in werkelijkheid gruwelijk is. Laten we eerlijk zijn: echte natuur is *zum Kotzen*. Wolven die een rund uiteenscheuren, zeeanemonen die een leuk visje naar binnen slurpen, spinnen die na de paring hun man opvreten, verdwaalde potvissen die uitgehongerd bij Kijkduin aanspoelen, dat alles is weinig prettig. Maar het is wél natuur. En alleen wat de mens doet, zoals jagen of vlees eten, wordt als inhumaan ervaren

Dit zijn zomaar wat voorbeelden. Een bijzonder geval wordt gevormd door Afrikaanse olifanten die er dankzij een strikte bescherming voor zorgen dat sommige wildparken veel weg hebben van een platgetrapte kippenren: buiten de hekken is het groener dan erbinnen. Dat willen ze in Noord-Amerika toch ook niet, lijkt me. Verwilderde paarden en ezels worden tegenwoordig in de VS als een plaag beschouwd, wat Donlan niet weerhoudt van suggesties om ook nog eens przewalskipaarden uit Mongolië te importeren. Ook is er in de VS al een probleem ontstaan met witsaartherthen als gevolg van het verdwijnen van de wolf, gecombineerd met het stoppen van de jacht én het starten van actief wildbeheer. Hoor ik daar onze Veluwe zwijnen op de achtergrond bevestigend meeknorren?

MET DIE ZWIJNEN zijn we in Nederland beland, een klein en overbevolkt landje dat in de artikelen van Donlan c.s. voorkomt dankzij de Oostvaardersplassen. Ik citeer het artikel in *The American Naturalist*: "In het zesduizend hectare grote natuurreservaat 'Oostvaardersplassen' (...) worden habitats hersteld vanuit een nadruk op de ecologische geschiedenis en processen, met onder andere przewalskipaarden, reeën en heckrunderen." Toen ik dat las, brak mijn klomp. We lezen hier namelijk twee onzinnigheden. Ten eerste dat men daar bij Lelystad bezig is om het leefgebied en de ecologie van het gebied te herstellen. Ik moet me wel ernstig vergissen als het gebied van de Oostvaardersplassen tot voor zeer kort niet een ecosysteem van ondiep water vormde, met haringen, garnalen, kokkels en baby-scholletjes. Ik geloof niet dat daar in de negentiende eeuw paarden en herten uit vrije wil rondliepen. Maar wij zijn dat dus kennelijk wel aan het restaureren. En dan: waarmee? De genoemde przewalskipaarden zijn in werkelijkheid koniks, een gefokt paardenras. Reeën zijn toch niet serieus te beschouwen als een te herintroduceren, bijna uitgestorven diersoort (wellicht bedoelde men het edelhert). En heckrunderen zijn een twintigste-eeuws fokproduct uit de circusstallen van de gebroeders Heck en slechts een verre benadering van de oeros. Kortom: wij zijn volgens onze Amerikaanse

vrienden succesvol bezig om met reeën en circuskoeien het eeuwenoude ecosysteem van de Oostvaardersplassen te herstellen. Als dit voorbeeld symptomatisch is voor de rest van hun argumenten, begin ik er een hard hoofd in te krijgen.

WE ZIJN NU dus in Nederland aanbeland. Wat voor land is Nederland op het gebied van natuurbeleving? Ik moet constateren – overigens tot mijn grote plezier, want ik ben niet alleen gek op zoogdieren maar ook op paradoxen – dat wij ons voor een groot deel laten leiden door hypocrisie.

— Zo houden wij er een kolossale bio-industrie van voornamelijk kippen, varkens en kalveren op na, waarin naar schatting 500 miljoen dieren per jaar worden geslacht, maar we staan op onze achterste benen wanneer men een paar duizend varkens op de Veluwe wil schieten. En dan nog wel biologisch-dynamische scharrelvarkens – wat wenst u liever op uw bord?

— Wij houden met z'n allen 3,3 miljoen huiskatten, die goed zijn voor minstens één miljoen dode zangvogeltjes per jaar (om over de vele soorten muizen maar te zwijgen), maar we klimmen hoog in de gordijnen wanneer er één huismus in Leeuwarden wordt doodgeschoten ten behoeve van een (overigens stompzinnig) televisiespelletje.

— Wij willen graag de natuur nabootsen in onze omheinde reservaten en daar zelfs grote herbivoren laten rondstruinen, maar de daarbij horende aanblik van dode, rottende en vliegenvriendelijke karkassen vinden we te stuitend voor woorden.

— Vossen mogen niet worden geschoten, want dat is zo zielig, maar de funeste invloed van deze roofdieren op grondbroeders als wulp, grutto of korhoen is overbekend. Desondanks zetten we toch weer korhoenders uit, want deze bewoners van onze heidevelden (die overigens niets dan een relict zijn van oude cultuurpatronen op onvruchtbare zandgrond) zijn uitgeroepen tot een natuurbeschermingsfetisj.

ZO KAN IK de rest van dit blad vullen. Wij vinden het één, en doen steevast het ander. U betrapt mij er natuurlijk op dat ik steeds het anonieme en plurale 'wij' gebruik. Dat is zonder twijfel een gemene redeneertruc, maar ik doe dat om aan te geven dat er in ons land geen wezenlijke discussie plaatsvindt – of liever: plaats mag vinden – over deze onderwerpen. De discussie vóór of tegen het schieten van zwijnen beperkt zich grotendeels tot bühne-optredens in het parlement (PvdD tegen, CDA vóór, enzovoort). De discussie vóór of tegen de jacht is nog statischer dan de loopgravenstrijd van de Eerste Wereldoorlog: de jagers schieten een paar hagelpatronen leeg en de natuurbeschermers openen een paar gasflessen met geitenwollensokkenlucht in de hoop dat het de goede kant uit waait.

De zaak werd aardig samengevat door Maarten Huygen in het *NRC Handelsblad* van 20 oktober 2007. Onder de kop 'Natuurpantheïsten uit de stad beoefenen een religie van heilige zwijnen en herten' besprak hij de hypocrisie van de urbane natuurliefhebber. Hij schreef: "Een vos die een stuiptrekkend reekalfje verslindt, is humaner dan een jager die een volwassen exemplaar in één keer doodschiet." Het probleem is dat de natuur wordt verheerlijkt, terwijl de natuur in werkelijkheid gruwelijk is. Laten we eerlijk zijn: echte natuur is *zum Kotzen*. Een roedel wolven die een rund uiteenscheurt, zeeanemonen die een leuk visje naar binnen slurpen, spinnen die na de paring hun man opvreten, verdwaalde potvissen die uitgehongerd bij Kijkduin aanspoelen, dat alles is weinig prettig. Maar het is wél natuur. En alleen wat de mens doet, zoals jagen of vlees eten, wordt als inhumaan ervaren – alweer zo'n prachtige paradox. Een ontploffende populatie zwijnen die zich buiten de hekken van het herten toegemeten bosje begeeft en zich als lemningen voor het aanstormend verkeer stort, dat moet allemaal kunnen. Deze arme dieren én de automobilisten hiervoor behoeden, plus de bijbehorende risico's, de dierenstress en de blik

schade reduceren door ze snel en goed af te schieten, blijkbaar niet.

IK BEGRIP ER niets van. En als we het allemaal niet meer begrijpen, wordt het laatste redmiddel van stal gehaald: de deskundige. Er is voor elk standpunt wel een deskundige te vinden, liefst iemand die doctorandus is of ingenieur. Zo liet tot mijn afgrijzen een bekende zoogdierkundige zich misbruiken door in het *NRC* te suggereren dat als we qua zwijvenaantal boven de norm zitten, we ook de norm kunnen aanpassen. Probleem opgelost. Hij doet dat door niet het gemiddelde van de populatiegrootte (dat bij de draagkracht van het gebied hoort), maar de piekaantallen als grens te hanteren. Op die manier, zo zei mijn oude vader altijd, kun je een banaan recht praten. En trouwens, als een herbivoor in aantal piekt, piekt het jaar daarop doorgaans zijn roofdier. Dat hoort zo in de natuur. En wie is het roofdier op de Veluwe? Inderdaad...

Ik ben ter voorbereiding op dit essay ook maar eens in mijn knipselarchief gedoken. En, nadat ik de kruiddampen van de zwijnenjacht had weggeblazen, trof ik een aantal artikelen en boze brieven over het onderwerp 'krenge'. De discussie werd aangezwengeld door twee parlementariërs die het in oktober 2003 onaantvaardbaar vonden om dode herten en runderen te laten liggen en die daarvoor het steekhoudende argument van de volksgezondheid van stal hadden gehaald, plus de hypocriete behoefte om de dood verre te houden van onze blikken. Het zal, zo schreven Henk Jan Ormel en Annie Schrijer-Pierik, 'weinig esthetische beelden opleveren'. 'Kadavers horen niet in onze natuurgebieden,' luidde de kop boven hun artikel. Daarmee leggen ze onze verwrongen vaderlandse natuurethiek aardig bloot. Natuur moet lief en aibaar zijn. We willen alleen het knuffelaspect zien; wel de lusten maar niet de lasten. Precies twee jaar later, in september/oktober 2005, werd deze discussie nog eens herhaald, na een oprisping van het parlement over de wintersterfte van zevenhonderd grote grazers in de Oostvaardersplassen. De suggestie om ter plekke over te gaan tot geboortebeperving, werd door toenmalig minister Veerman van tafel geveegd: "Geboortebeperving (...) sluit op geen enkele wijze aan bij mijn beleid in de Oostvaardersplassen, waarbij natuurlijke processen zoveel mogelijk hun gang moeten kunnen gaan." We raken de kern van het probleem. Tot op kabinetsniveau wentelt men zich in de illusie dat in de Nederlandse groengebieden sprake is van echte natuur, terwijl in werkelijkheid sprake is van een vorm van extensief tuinieren. Begrijpt minister Veerman lees: zijn ambtelijke staf – niet dat echte natuurlijke processen worden bekroond door het gilde der carnivoren – en dat we die in Nederland ontberen? En dat er daardoor grosso modo van enig natuurlijk evenwicht geen sprake kan zijn? Dat bijgevolg de arme dieren ontploffen en dat daardoor bij een beetje strenge winter de argeloze bezoeker oog in oog kan komen te staan met zoiets walgelijks als dode herten? Jakkies!

Henk Jan Ormel had toch gelijk: als we de Oostvaardersplassen eens zouden beschouwen als een kwekerij van superieur scharrelvlees en onszelf daar opwerpen als remplaçant van het carnivorengilde, dan waren we een stuk natuurvriendelijker bezig. Maar dat mag nou dus ook weer niet. De discussie werd afgerond door het biologenvakblad *Bionieuws*, dat (in navolging van de Raad voor Dierenangelegenheden, die repten van een 'concentratiekamp voor dieren') het Oostvaardersplassengebied fijn-tjes neersabelde als 'Staatsboerderij Knekelveld'. U begrijpt intussen hoe ik erover denk: we moeten de stop eruit halen en het gebied zich langs natuurlijke weg laten 'rewilden'. Als de Afsluitdijk er niet was geweest, hadden we het kunnen teruggeven aan de oorspronkelijke fauna, de haringen, de kokkels en de jonge scholletjes.

DIT BRENGT MIJ op de afwezigheid van het topje van de voedselpiramide, de grote roofdieren, en de vraag of die al dan niet zouden moeten worden ge(her)introduceerd. Een moeilijke vraag met een simpel antwoord: neen!

Onze grootste landcarnivoor is de vos. Vossen eten

Ontploffing wil zeggen dat een diersoort na verloop van tijd in onhandelbare aantallen voorkomt. Denk aan muskusratten in de Krimpenerwaard, konijnen in Australië, damherten in de waterleidingduinen, olifanten in Afrikaanse wildparken en de veelbesproken zwijnen van de Veluwe. Afrikaanse olifanten zorgen er dankzij een strikte bescherming voor dat sommige wildparken veel weg hebben van een platgetrapte kippenren: buiten de hekken is het groener dan erinnen

muizen, konijnen, jonge reekalfjes en grondbroedende vogels, waaronder onze nationale knuffelsoorten grutto en korhoen. Ze brengen wormen mee, kunnen hondsdolheid verspreiden en zijn bezig door te dringen tot het urbane ecosysteem, met alle gevolgen van dien. Ze hebben ook een hoge aaibaarheidsfactor, vooral in junielie staat, als ze met hun korte donskopjes naïef en vertederend om zich heen kijken. Ach, wat lief! De vos is daarom in ons land zo vrij als een vogeltje en geenzins vogelvrij, hoewel dat laatste zeker voordelen met zich mee zou brengen – op z'n minst voor de afdeling gruttobescherming van het natuurgilde. Elk nadeel heeft ook hier zijn voordeel.

Weg uit ons land zijn in elk geval de wolf, de lynx en de beer, en – als we net als Donlan teruggaan tot het Pleistoceen – ook de leeuw, de hyena en de sabeltandtijger. Godzijdank is die laatste uitgestorven, maar de rest van dit vleesetende pantheon is potentieel herintroduceerbaar. Dus lezen we af en toe suggesties over de introductie van wolven of lynxen op de Veluwe of in de waterleidingduinen. Over leeuwen en hyena's heb ik gelukkig nog niet horen reppen, maar onlangs werd wel het herintroduceren van de bruine beer geopperd als serieuze mogelijkheid om de Oostvaardersplassen te *upgraden*. Er staat een hek omheen, tenslotte. Mag ik in dat kader even wijzen op het droeve lot van Bruno? Dit arme dier liep vorig jaar van zijn herintroductiegebied in Noord-Italië naar Beieren in Zuid-Duitsland. Hij moet daarbij de nodige obstakels hebben overwonnen, dus het opsluiten van beren achter een hek bij Lelystad lijkt me een illusie. Overigens wisten de Beierse jagers wel raad met een beer: Bruno werd doodgeschoten en leeft nu nog slechts voort in de souvenirindustrie. Stel je voor: wanneer het woeste Alto Adige al te klein is voor een beetje ondernemende beer, wat zal er dan gebeuren in die postzegel-neonatuur in de Flevopolder? Het lijkt me verstandiger te erkennen dat ons land eenvoudigweg te klein is voor dit soort naïeve experimenten. En zeker is het te overbevolkt.

Nee, we kunnen ons maar beter beperken tot het betere tuiniwerk van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de Landschappen: kleinschalige verbeteringen

aan typisch Nederlandse habitats zoals de Weerribben, de Biesbosch of de Peel, en ons beperken tot de herintroductie van bevers en otters, die hier gewoon thuishoren, ook in de eenentwintigste eeuw. Met zulke projecten komen we al genoeg problemen, vragen en paradoxen tegen. Als ik er een paar mag opnoemen:

- De hamster ('korenwolf') is een cultuurvolger die elders in Europa nog in zeer fatsoenlijke aantallen voorkomt. Doen alsof de hamster op de drempel van uitsterving staat, is naar mijn mening een vorm van zoogdierkundige volksverlakerij.
- Publicaties in 2001 toonden aan dat het biologisch boeren in feite geen aantoonbaar positief effect heeft op de biodiversiteit van het platteland. Ongetwijfeld kun je bij dit onderzoek – zoals bij veel onderzoek – vraagtekens plaatsen, maar alleen al het publiceren ervan stond gelijk aan vloeken in de kerk.
- De eeuwige discussie over vossenjacht of geen vossenjacht, en dan bezien in het licht van het behoud van grondbroeders. Sommigen schijnen nog altijd te denken dat je in dit leven alles kunt hebben, terwijl het leven in werkelijkheid bestaat uit een constante noodzaak tot het maken van keuzes.
- De telkens opduikende toestanden met de Flora- en Faunawet. Iedereen kent de kleine krantenberichten dat een groepje korflakken, hamsters, orchideeën of rugstreeppadjes een bepaald project tegenhouden. Niet dat ik voorstander ben van het rücksichtslos bouwen van ons kleine landje, maar op deze manier wordt van natuurbehoud een lachwekkende karikatuur gemaakt die uiteindelijk als een boemerang zal werken.

ER IS DUS genoeg om over te discussiëren. Ik wil graag besluiten met een zevental conclusies.

- Laten we ophouden met hypocriet te doen en met bevolkingsbreed te zaniken over één dode mus, een paar rottende herten of die arme zielige kleine vosjes.
- Laten we erkennen dat Nederland én klein is én dichtbevolkt, dat onze natuurgebieden per definitie én klein zijn én secundair (dat wil zeggen, niet oorspronkelijk). Zelfs de veelgeroemde Oostvaardersplassen en de Veluwe zijn slechts postzegeltjes in vergelijking met natuurparken elders in de wereld.
- Laten we maar liever geen grote illusies koesteren over de ecologische hoofdstructuur en erkennen dat we in ons land in het gunstigste geval bezig zijn met biologisch tuinieren. Er staat een hek omheen, de grondwaterstand wordt kunstmatig geregeld, en krenge worden meestal discreet geruimd.
- We moeten onmiddellijk ophouden te denken dat de Nederlandse natuurbescherming gebaat zou zijn bij de (her)introductie van roofdieren. Laat die wolven, beren en lynxen maar lekker in Finland, de Pyreneeën en de Karpaten zitten.
- We moeten ook ophouden om zo krampachtig beschermerig te doen over soorten die uiteindelijk slechts cultuurvolgers zijn, de korenwolf voorop (en de grutto en het korhoen op vogelgebied).
- Laten we ons daarentegen concentreren op wat typisch Nederlands is: kleinschalige projecten en gebieden met kenmerkende flora en fauna. Zorg goed voor de bever en de otter, de noordse woelmuis, de eikel- en de hazelmuis, de das en de waterspitsmuis, en vooral voor hun habitats. Dan hebben we al werk genoeg.
- Streven naar een Nederland van anno 1500 of van het Pleistoceen is onzinnig. Ons land willen *rewilden* is een vorm van doorgeslagen zoogdierbescherming die als neveneffect zal hebben dat het grote publiek ons biologen niet meer serieus neemt. Niemand in ons land zit te wachten op een roedeltje ontsnapte wolven tussen de pasgeplante afrikaantjes.